

VALORS EN JOC

Aplicació del Programa de Competència Social als Instituts d'Ensenyament Secundari

Material

- Full teòric a 2 cares “Valors en joc” i “Exemples de valors”
- Fulls sobre la història “l’amic ludòpata” que presenta 3 dilemes, a lliurar per separat.

Objectius:

- Recordar breument el contingut de les dues darreres sessions sobre competència social (“els 5 pensaments” i “l’assertivitat”)
- Introduir el concepte de *dilema moral* i *valor*.
- Estimular, amb un exemple pràctic la reflexió i el debat sobre dilemes morals.
- Aprendre a reconèixer els valors que hi ha darrera d’una situació pràctica.

OBSERVACIONS PER AL PROFESSORAT: Aquesta activitat vol complementar l’enfocament conductista d’aprenentatge, que tendeix a ensenyar els valors i normes per reforços o càstigs. Aquí, en canvi, es parteix de l’enfocament cognitiu constructivista, on tota imposició des de fora està descartada. Es considera que el raonament moral ha d’anar creixent dins de cada persona, perquè sigui autèntic i ferm. El paper de l’educació és afavorir aquest creixement, crear l’ambient propici perquè es produeixi. Per aconseguir-ho, el mètode (que proposa Kohlberg i la seva escola) és la **discussió de dilemes morals**. Es tracta de posar persones joves o adultes davant una decisió moral, que els obligui a triar, no en forma teòrica, sinó realment el que farien en aquesta situació. Perquè el "judici moral" no és un judici teòric (tots sabem que la població de Rwanda té dret a menjar), sinó una decisió pràctica (què estic disposat a fer jo per les persones de Rwanda).

Guió de la sessió:

- 1) Es reparteix el full teòric “valors en joc” i es comenta el seu contingut. Procurem que s’entengui la relació entre aquesta sessió i les dues anteriors que es van fer sobre aquest tema (“els 5 pensaments” i “l’assertivitat”). **L’exercici dels valors ja el faran a casa** (és individual). Recordem les idees bàsiques:

A. “**ELS CINC PENSAMENTS**”: Davant d’un problema qualsevol, cal pensar de forma ordenada (1: causes, 2: alternatives, 3: conseqüències, 4: perspectiva, 5: mitjans-fi)

B. “**L’ASSERTIVITAT**”: A més, si el problema suposa un conflicte amb altres persones, hem d’adoptar una actitud assertiva (no agressiva ni inhibida).

C. “**VALORS EN JOC**”: Finalment, si al final hem d’escollir entre dos decisions possibles que ens agraden, cadascuna per un motiu diferent, però només podem optar per una; aleshores hem de prioritzar, i això vol dir establir un sistema de valors.

- 2) Es defineix què entenem per valor (comentar la pàgina “exemples de valors”).
- 3) Repartim el primer full del dilema 1. Es pregunta al grup què farien ells en el lloc del protagonista del dilema. Són preguntes, la resposta de les quals és simple: “ho diries o no?” En aquest primer moment no s’admeten discussions, només sí, o no, o dubto. Aquesta primera resposta es pot donar a mà alçada.
- 4) En aquest moment es divideix la classe en grups, a partir de la discrepància d’opinions (no cal que sigui meitat i meitat, n’hi ha prou que un grup de 5 o 6 dissenteixin), es formen "grups homogenis", és a dir, es posen junts els que opinen el mateix. Aquests grups no han de passar de 5 persones i se’n fan tants com calguin. Que ajuntin les taules i se’ls deixa uns cinc minuts aproximadament, perquè escriguin les raons que tenen per dir sí, o no, o dubto. Aquest moment és molt important: es tracta de no deixar-se portar per una intuïció visceral, sinó raonar individualment el seu judici i decisió moral.
- 5) A continuació, un/a portaveu de cada grup llegeix les seves raons. Quan tots els grups ho han llegit, el tutor o tutora va donant la paraula a tothom que vulgui dir alguna cosa; és la discussió general, que pot allargar-se tot el que calgui i segons el temps disponible. El tutor o tutora pot fer alguna reflexió si veu que la discussió decau, però no ha d’imposar al final la seva opinió; fins i tot és millor que no la digui si veu que, per la seva autoritat, influirà en els altres. Cal recordar que no es tracta d’inculcar valors ni esquemes de raonament moral, sinó de contribuir al creixement d’aquests valors en l’alumnat. **Nota:** Què passa si en plantejar el dilema no hi ha diferència d’opinions, sinó que tots diuen sí o tots diuen no? En aquest cas es pot moderar o enriquir el dilema amb més dades, és a dir, anar repartint les següents parts de la història fins que s’hagin resolt els tres dilemes (no és obligat fer-los tots).
- 6) Es deixa que el debat sigui el més llarg possible i queda com a deures respondre per escrit tots els qüestionaris, la redacció i l’exercici sobre els valors.

Valors en joc

Recordem: Davant d'un problema cal pensar de forma ordenada (utilitzar, tal com vam estudiar, els 5 pensaments):

- 1r: causes
- 2n: alternatives
- 3r: conseqüències de cada alternativa
- 4t: posar-se punt de vista dels altres
- 5è: marcar-se un objectiu... i actuar

A més, si el problema suposa un conflicte amb altres persones, hem d'adoptar una actitud ASSERTIVA (no agressiva ni inhibida). És a dir, defensar els nostres interessos, però sense deixar de respectar el drets dels altres.

SÍ

NO

UNA NOVA SITUACIÓ: ELS DILEMES

Observa el personatge de la dreta. Ha de prendre una decisió sobre si accepta o no un càrrec. Fins i tot si fa correctament tots els passos anteriors, la decisió final depèn de la prioritat que doni a valors en conflicte: Per una banda, el valor de compartir el màxim temps possible amb la seva família. Per altra, guanyar més diners i tenir més prestigi, és a dir:

Família + confort <contra> riquesa + prestigi

Quan ens trobem que hem d'escollir entre dos decisions possibles que ens agraden, cadascuna per un motiu diferent, però només podem optar per una, aleshores hem de prioritzar, i això vol dir establir un sistema de valors.

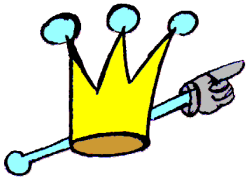
Així, sovint hem de decidir entre riquesa i solidaritat, amistat o justícia, saviesa o diversió, confort o salut... què és el més important? Els problemes on hi ha valors oposats en joc s'anomenen **DILEMES MORALS**. Treballarem a classe alguns dilemes.

Si accepto aquest càrrec guanyaré molt més, però veuré molt menys a la família i aniré estressat... què faig?

Exemples de valors ⁴

Valor és una qualitat que veiem en una cosa o en un objectiu que justifica el nostre esforç per aconseguir-lo. Hi ha *valors egocèntrics* són els que em porten a competir amb els altres (per exemple el poder, la riquesa). Els *valors solidaris* són els que em mouen a col·laborar (per exemple la justícia, la pau), i d'altres són més neutres (la salut, la saviesa). Observa aquests

PODER

RIQUESA

SAVIESA

PLAER

BELLESA

JUSTÍCIA

SALUT

DIVERSIÓ

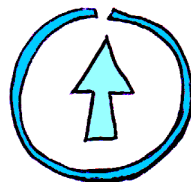
PAU

IGUALTAT*

EQUITAT**

ÈXIT

AMOR/FAMÍLIA

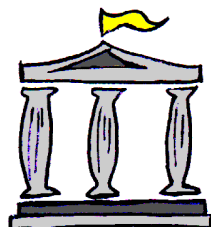
AMISTAT

PRESTIGI

AVENTURA

NACIÓ

CREENÇA

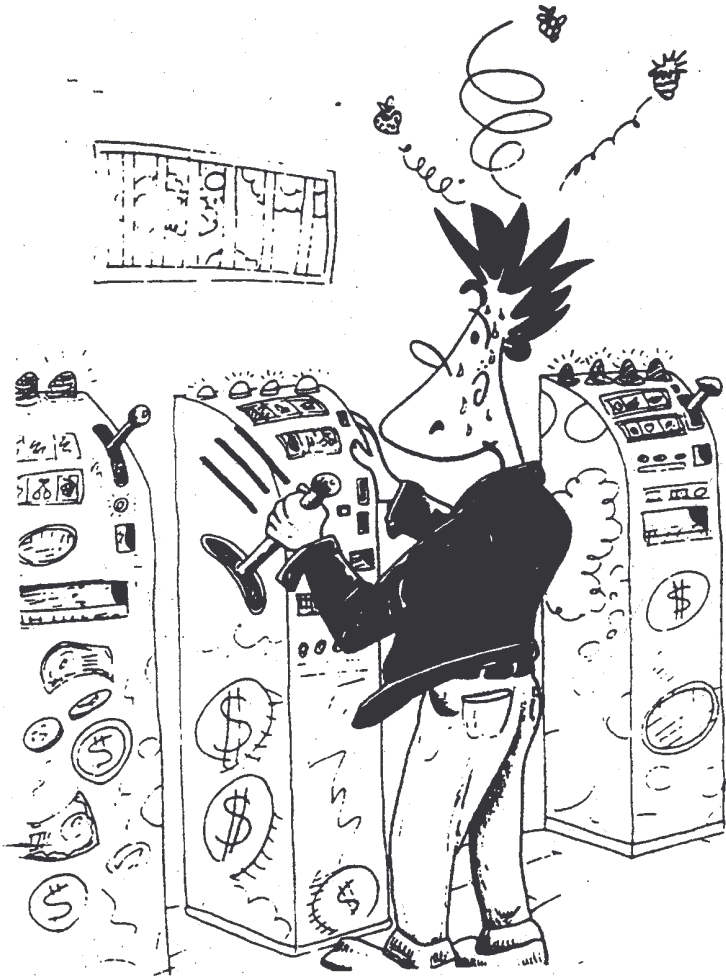
CONFORT

SOLIDARITAT

- Puntua del 1 al 10 cadascun d'aquests valors segons la importància i l'ordre de prioritats que creus que tenen per a tu.
- Marca amb un cercle els valors *solidaris*, i amb un asterisc els *egocèntrics*.
- Marca amb un quadrat els valors que creus que tenen més acceptació en la nostra societat, és a dir els que són més importants per a la majoria de la gent.

IGUALTAT: Voler donar a tothom els mateixos drets
EQUITAT: Voler donar a tothom el que es mereixi segons el seu esforç

6.1. L'AMIC LUDÒPATA

En Miquel té 26 anys i és ludòpata, és a dir té greus problemes amb el joc, des de fa dos o tres anys. Li agraden tota classe de jocs: la loteria, la ruleta al casino, el pòquer i apostar per qualsevol cosa. Però, sobretot, se sent atret per les màquines escurabutxaques. Ha perdut molts diners en el joc, té els seus pares i germans preocupats i ha intentat molts cops de vèncer aquesta malaltia, però no pot.

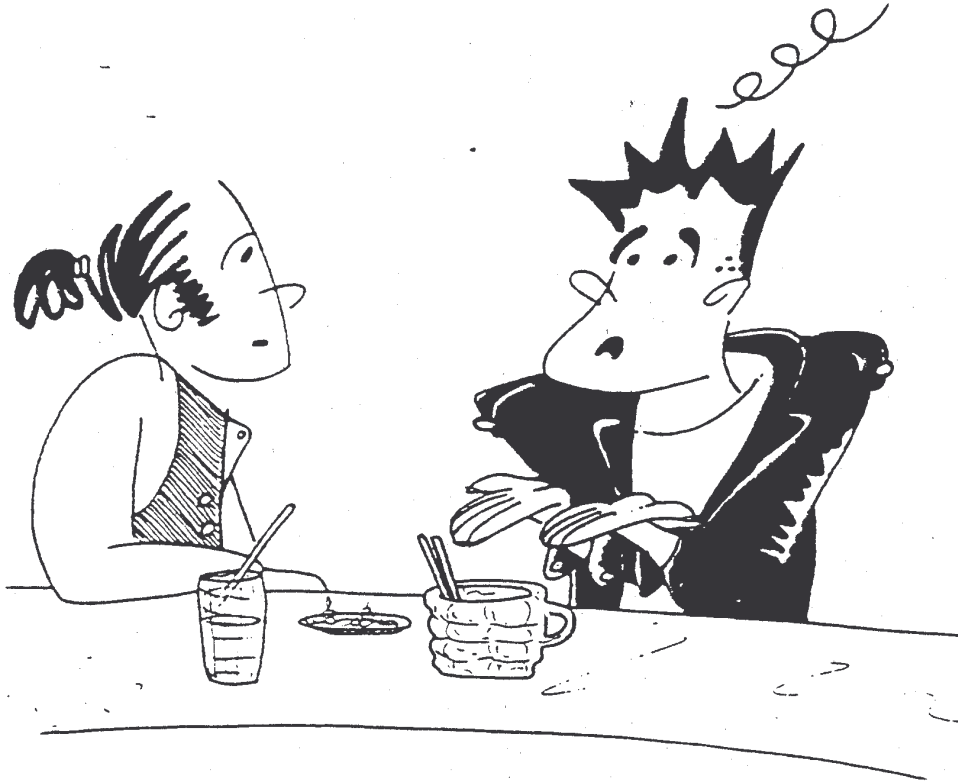
Avui mentre juga amb les maquinetes, està pensant, altre cop, que hauria de deixar aquest costum, ja que d'aquí a uns mesos es casarà amb la Maria, una noia extraordinària, que ell estima molt i per això desitja fer-la molt feliç.

Qüestionari (per acabar a casa):

1. Hi ha un problema en aquesta situació? Qui el té? Quin és exactament el problema de cadascú?
2. Quines possibilitats alternatives té en Miquel? Enumera totes les que se t'acudeixin, com més millor.
3. Quines conseqüències et sembla que tindria cadascuna d'aquestes alternatives?
4. Quins valors hi ha en joc?

Dilema 2: Què faries en lloc del Joan?

6

En Joan és un company de feina d'en Miquel i són força amics, tot i que no acostumen a parlar gaire, per manca de temps. Avui estan menys ocupats i han sortit junts a donar un tomb. La conversa es va fent cada cop més íntima: en Miquel explica a en Joan el seu problema amb el joc i la inutilitat de tots els esforços que ha fet fins ara per deixar-ho. Li diu que està pensant a tornar-ho a intentar, ara que es casarà amb la Maria.

En Joan sabia que en Miquel i la Maria sortien junts i que tenien intenció de casar-se. Però fins avui no sabia el problema d'en Miquel. És per això que li demana: "¿sap la Maria el teu problema amb el joc?". En Miquel li respon que no, que s'ha esforçat molt a amagar-li-ho, perquè ella és molt responsable i s'ho podria prendre molt malament. I ell no vol perdre-la. En Joan li insisteix molt que ha de dir-li-ho perquè ella l'ajudi i perquè sàpiga tota la veritat abans de casar-s'hi. Però en Miquel s'hi nega en rodó. En Joan l'amenaça que, si en Miquel no li ho diu, li ho dirà ell, però en Miquel continua dient que no i prega a en Joan que, si us plau, no digui res.

Qüestionari (per acabar a casa):

1. Hi ha un problema en aquesta situació? Qui el té? Quin és exactament el problema de cadascú?
2. Quines possibilitats alternatives té en Joan? Enumera totes les que se t'acudeixin, com més millor.
3. Quines conseqüències et sembla que tindria cadascuna d'aquestes alternatives?
4. Quins valors hi ha en joc?

Dilema 3: Què faries en lloc de la Maria?

En Joan aprecia molt la Maria, a qui coneix des que era petita. Li sembla molt poc honrat, per part d'en Miquel, el fet de no dir a la seva promesa el problema que té amb el joc. Pensa que ella ha de saber-ho i després fer el que cregui millor, però que és injust enganyar-la i deixar-la entrar en un matrimoni a cegues.

Per això, aquest matí ha anat a veure-la, després de telefonar un altre cop a en Miquel perquè sigui ell qui li ho digui. En Miquel s'hi ha negat un altre cop i en Joan li diu a la Maria tota la veritat. La Maria ho escolta amb sorpresa i es queda molt dolguda, no només pel problema d'en Miquel, sinó perquè no hagi tingut la valentia i la honradesa de dir-li-ho.

Exercici (per acabar a casa):

Explica tot el que ha passat fins ara en una redacció, però com si fossis un dels tres personatges: el Miquel, en Joan o la Maria. Intenta posar-te en el seu punt de vista.